

วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา

URL : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jindedu/issue/archive>

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558

JOURNAL OF INDUSTRIAL EDUCATION

FACULTY OF EDUCATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY, Volume 9 No. 2 July – December 2015

กระบวนทัศน์และกระบวนการของการวิจัยเชิงคุณภาพกับการอาชีวศึกษา

Paradigm and Process of Qualitative Research in Vocational Education

พิศมัย รัตน์โรจน์สกุล

Pissamai Rattnarotsukul

ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Department of Foundation of Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การวิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างและแสวงหาความรู้ของมนุษย์สมัยใหม่ ที่ต้องการใช้การวิจัยเป็นสิ่งยืนยันความถูกต้องเหมาะสมบนความคิดว่ามีหลักการและเหตุผลอันจะช่วยให้ความรู้ ความจริง หรือข้อมูลที่ได้จากการวิจัยได้รับการยอมรับ เป็นที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น หากการเริ่มต้นที่จะเลือกใช้การวิจัยเพื่อประโยชน์ในการสร้าง /แสวงหาความรู้ นั้น ควรจะได้ทำความเข้าใจต่อกระบวนทัศน์ของการวิจัยโดยภาพใหญ่ก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงฐานคิดที่มีต่อความรู้/ความจริงที่แยกออกเป็นสองกระบวนทัศน์ แล้วจึงนำไปสู่วิถีวิทยาของการเข้าถึง ค้นหา หรือสร้างความรู้/ความจริง ที่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ต่างกัันนั้นคือปฏิฐานนิยมและปรากฏการณ์นิยม สำหรับวิถีวิทยาของการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดแบบปรากฏการณ์นิยมนั้นมองว่าความรู้ /ความจริงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและมีความแตกต่างหลากหลาย การทำความเข้าใจความรู้/ความจริงจึงต้องเข้าใจความหมายที่ซ่อนอยู่ภายในความคิด ความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เรียกว่าแบบอุปนัย โดยมีกระบวนการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่การตั้งคำถาม การวิจัยไปจนถึงการวิเคราะห์ตีความ และประเมินผลของข้อ มูลเชิงคุณภาพที่ได้มาอย่างลึกซึ้ง บทความนี้มี ความมุ่งหมายในการนำวิถีวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ในการอาชีวศึกษา ซึ่งเลือกทำได้หลายระดับตั้งแต่การใช้วิถีวิทยาของการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเต็มตลอดกระบวนการวิจัย หรือการใช้วิถีการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ หรือการใช้วิจัยเชิงคุณภาพสำหรับบางส่วนของกระบวนการวิจัยทั้งหมด ขึ้นอยู่ฐานคิดของนักวิจัยและเป้าหมายของการทำงานวิจัยนั้นๆ เป็นสำคัญ

พิศมัย รัตนโรจน์สกุล

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558 (8-19)

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงคุณภาพ , กระบวนการของการวิจัย, การอาชีวศึกษา

Abstract

Research is considered to be an important tool for knowledge generation of human in modern society. The research will prove validity of information, fact, or knowledge gained inside the organization and made them more acceptable and believable. When starting on research, the overall paradigm of the research has to be understood first. Because it is important to dept understand in critical thinking which effects on knowledge/truth that had divided into two paradigms. Then the research process would be undertaken by both positivism and phenomenalism. For qualitative research base on phenomenology, the outlook is about facts and knowledge was human inventions and has tremendous diversity. To make the understanding, the researchers must understand inside meaning of human thought and belief, which can be reached by the process of qualitative research. This process use inductive method starting from the research question to the analysis, interpretation, and measurement of the results. The applications of this result can be utilize in the vocational education in many ways from pure qualitative researches, combine to quantitative research, or partially qualitative research. This decision would be based on the purpose of the research and ideology of the researchers.

Keywords : Qualitative Research , Paradigm of Research , Vocational Education

บทนำ

ศาสตร์แห่งการวิจัยได้รับความสนใจและให้ความยอมรับเป็นอย่างมากในแวดวงวิชาการ เนื่องจาก การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง ค้นห และเข้าถึงความรู้ในแขนงต่าง ๆ โดยมีการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือของ กระบวนการวิจัยและผลลัพธ์หรือความรู้ที่ได้จากการวิจัย นอกจากนั้นการวิจัยยังถูกนำไปใช้กับการทำงานใน สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ การค้นหาปัญหา การหาคำตอบ ความคิดเห็น ทางออก หรือทางเลือกต่าง ๆ รวมไปถึงการวัดการประเมินผลการ ดำเนินงาน ฐานคิดของนักวิจัยนับว่ามีส่วนสำคัญอย่าง ยิ่งต่อการเลือกวิธีวิทยาสำหรับการทำงานวิจัย หากย้อน มองไปถึงการเริ่มต้นของฐานคิดเกี่ยวกับการวิจัยในโลก สมัยใหม่เกิดขึ้นจากความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งเน้น การวิจัยเชิงทดลองเป็นจุดเริ่มของศาสตร์แห่งการวิจัย ที่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่เชื่อ ในความรู้/ความจริงว่าดำรงอยู่แล้วในโลก หากมนุษย์ต้องมีวิธีการหรือกระบวนการในการเข้าถึงหรือเข้าใจความรู้ / ความจริงนั้นๆ และฐานคิดแบบปฏิฐานนิยมนี้เองก็เป็น ฐานคิดสำคัญของการอาชีวศึกษา ที่พัฒนาศาสตร์ของตน มาจากความรู้แบบวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี อัน นำไปสู่การสร้างวิชาการทางอาชีพที่เรียกว่าอาชีวศึกษา โดยมีกระบวนการศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และวิจัยที่อยู่บน การลงมือปฏิบัติเช่นเดียวกับห้องทดลองของ นักวิทยาศาสตร์ และพัฒนาไปสู่การงานอาชีพที่ทำใน ชีวิตจริงโดยใช้เครื่องมือ เครื่องจักร เป็นสำคัญ ดังนั้นที่ ผ่านมางานวิจัยในสายอาชีวศึกษาจึงเน้นหนักไปที่การ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ที่มองสรรพสิ่ง ในเชิงวัตถุวิสัย ให้คุณค่ากับมาตรฐาน ความเป็นกลาง และเป็นสากล มากกว่าความคิดเชิงนามธรรม

หากในศาสตร์แห่งการวิจัยก็ยังมีวิธีวิทยาของ การวิจัยอีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นฐานคิดหลักของการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative research) ที่เรียกว่าแนวคิดแบบ ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenalism) ที่ให้คุณค่ากับ ความคิด ความหมาย ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมหรือการ

แสดงออกของมนุษย์ การตีความของการให้คุณค่าต่อ สรรพสิ่ง บนฐานคิดเช่นนี้จึงทำให้ งานวิจัยในสายของ การวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นไปที่กระบวนการทางความคิด การเรียนรู้ การกระทำ วิธีชีวิต และความสัมพันธ์ในมิติ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และให้คุณค่าต่อความรู้ที่ถูก สร้างขึ้นจากปรากฏการณ์ในสังคมหรือกลุ่มคนหนึ่ง ๆ ที่มี ความแตกต่างหลากหลายมากกว่าคว ามรู้หรือทฤษฎีที่เป็นแกนกลางของความรู้กระแสหลักของสังคม ซึ่งวิธี วิจัยเชิงคุณภาพเช่นนี้เป็นที่ยอมรับและให้ความสนใจ อย่างมากในแวดวงทางสังคมศาสตร์ และได้รับความ สนใจที่จะนำเอากระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ ร่วมกับกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ หรือเชิงทดลองมาก ขึ้นหรือที่เรียกว่าการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) (ชาย โปธิลิตา, 2547; วรรณดี สุทธิสารกร. 2556.ก; Svend Brinkmann. 2012; Jane Mills and Melanie Birks. 2014.)

สำหรับงานวิจัยในสาขาของการอาชีวศึกษานั้น ก็สามารถใช้การวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการค้นหาคำตอบ สร้างหรือแสวงหาความรู้ให้กับสาขาได้ หากได้ทำความเข้าใจ ฐานคิดของการวิจัยเชิงคุณภาพแล้วเลือกใช้ให้ เหมาะสมกับปัญหาการวิจัย เนื่องจากข้อดีของการวิจัย เชิงคุณภาพคือการให้ข้อมูลในระดับลึกมากกว่าข้อมูลเชิง สถิติ เน้นการอธิบายเฉพาะกรณีมากกว่าต้องการจะ อธิบายภาพกว้างๆ มุ่งวิเคราะห์ความหมายที่อยู่ เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางสังคมหรือที่เรียกว่าความเป็น นามธรรม มากกว่าการอธิบายภาพที่ปรากฏเบื้องหน้าที่เป็น ภาพเชิงวัตถุ หรือเน้นการสร้างความรู้ความ เข้าใจต่อกระบวนการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ ก ารรวมกลุ่ม อื่นทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพยังมีหลายรูปแบบให้เลือกใช้ อย่างเหมาะสมกับเป้าหมายของการทำงานวิจัยในแต่ละ เรื่อง เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาอาชีพใน ท้องถิ่น การวิจัยเชิงปรากฏการณ์ต่อการให้ความหมาย ทางสังคมของคนกลุ่มต่างๆ การวิจัยเพื่อสร้าง องค์กร ความรู้ใหม่ด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) เป็นต้น

การทำความเข้าใจกับกระบวนทัศน์ของการวิจัย

ก่อนที่นักวิจัยจะนำเอาวิธีวิทยาของการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ ควรจะได้ทำความเข้าใจต่อกระบวนทัศน์ของการวิจัย ซึ่งหมายถึง มุมมอง ความเชื่อ ค่านิยม และกรอบแนวคิด ที่นักวิจัยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งยึดถือร่วมกันและใช้ในการมองปรากฏการณ์ต่างๆ ในโลก ซึ่งจะส่งผลต่อแนวทาง วิธีการ และเครื่องมือที่เลือกใช้ในการค้นหาคำตอบเพื่อทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นนักวิจัยในกลุ่มแนวคิดเดียวกันหรือสำนักเดียวกันนั่นเอง (Guba, 1990 : 17-27) นอกจากนี้ นักวิชาการของไทยเช่น ชาย โพธิสิตา ได้ให้ความหมายของกระบวนทัศน์ทางการวิจัยไว้ คือ ระบบความคิด ความเชื่อ ที่จะชี้แนะว่า นักวิจัยควรจะทำอะไร และควรทำอย่างไร จึงจะบรรลุสิ่งที่เรียกว่าความจริงหรือความรู้ (ชาย โพธิสิตา, 2547: 65)

หากใช้แนวคิดข้างต้นมาประยุกต์ต่อการมองกระบวนทัศน์ของการวิจัย จะพบกับคำถามในเชิงปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. คำถามในเชิงภววิทยา (Ontological Question) คือ การตั้งคำถามต่อความรู้ / ความจริงว่า

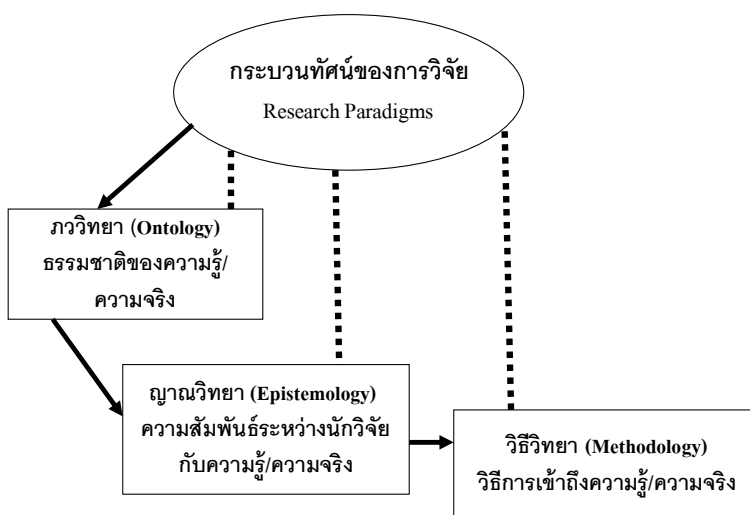
อะไรคือความรู้ / ความจริง และ ธรรมชาติของความรู้ / ความจริงเป็นอย่างไร สำหรับการวิจัยแล้วมีความรู้ / ความจริงอะไรบ้างที่นักวิจัยสามารถแสวงหาคำตอบได้

2. คำถามในเชิงญาณวิทยา

(Epistemological Question) คือ การตั้งคำถามต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับความรู้ / ความจริงว่าเป็นอย่างไร นักวิจัยต้องการรู้อะไร และรู้ได้อย่างไร รวมถึงนักวิจัยคิดอย่างไรต่อความถูกต้องหรือความคงเส้นคงวาของความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากการวิจัย

3. คำถามในเชิงวิธีวิทยา (Methodological Question) คือ การตั้งคำถามวิธีการเข้าถึงความรู้ / ความจริงว่า นักวิจัยเลือกใช้วิธีการในการค้นหา สืบค้น หรือแสวงหาความรู้ / ความจริงที่นักวิจัยเชื่อว่าเป็นความรู้ / ความจริงนั้นๆ ได้อย่างไรบ้าง

ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงกระบวนทัศน์ของการวิจัย จึงเป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของฐานคิดทั้งสามประการเข้าด้วยกัน เพราะเมื่อนักวิจัยเชื่อว่าธรรมชาติของความรู้/ความจริงเป็นเช่นไร ก็จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับความรู้ / ความจริงนั้น และทั้งสองส่วนก็ส่งผลต่อการเลือกวิธีวิทยาสำหรับการวิจัยในความรู้ / ความจริงนั้นเช่นกัน (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แสดงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันของกระบวนทัศน์ของการวิจัย

จากแนวคิดในเชิงปรัชญาของกระบวนทัศน์การวิจัย จึงแบ่งแนวคิดของการวิจัยออกเป็น 2 กระแส ได้แก่ แนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) และแนวคิดแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenalism) ซึ่งสองแนวคิดนี้มีความแตกต่างกันตั้งแต่ระดับของการให้ความหมายต่อความรู้ / ความจริง และ ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับการเข้าถึงความรู้ / ความจริง และวิธีวิทยาในการเข้าถึงความรู้/ความจริง ดังนี้

กระบวนทัศน์ของการวิจัยบนแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม

1. ธรรมชาติของความรู้/ความจริง คือ ปฏิฐานนิยมเชื่อว่าความจริงเป็นหนึ่งเดียว มีความเป็นสากล มีความเป็นวัตถุวิสัย (Objective) นั้นหมายถึงความมีอยู่จริงและรอดอยการถูกค้นพบ เป็นความจริงปรากฏตัวอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ หรือวัตถุต่างๆ ซึ่งความจริงเหล่านั้นสามารถแยกย่อยออกมาศึกษาได้ภายใต้รูปแบบ กฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว และเมื่อค้นพบและพิสูจน์ความจริง นั้นแล้วก็จะสามารถนำไปใช้อย่างทั่วไปได้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับความรู้ / ความจริง คือ ปฏิฐานนิยมเชื่อว่ามนุษย์สามารถค้นหาหรือเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับความจริงที่ดำรงอยู่แล้วได้ด้วยการวิจัย เพื่อค้นหากฎเกณฑ์หรือคำอธิบาย หรือหาสาเหตุของความจริงนั้นๆ ที่ ปรากฏอยู่ได้ โดยนักวิจัยจะต้องทำตัวปราศจากอคติ หรือเป็นกลางในการเข้าถึงความรู้ นั้น นักวิจัยกับผู้ถูกวิจัยจะต้องไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันในฐานะอื่นนอกจากการเป็นผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย เพื่อดำรงความเป็นวัตถุวิสัยของความรู้ที่ค้นพบ

3. วิธีการเข้าถึงความรู้/ความจริง คือ ปฏิฐานนิยมเชื่อว่าการเข้าถึงความรู้ / ความจริงต้องอาศัยกระบวนกรวิจัยที่ชัดเจน มีการควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้เช่นการวิจัยในห้องทดลองของนักวิทยาศาสตร์ ใช้เครื่องมือวิจัยที่มีการออกแบบและวางแผนไว้ล่วงหน้าและดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยนักวิจัยจะไม่นำเอาความรู้สึกหรือตัวตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนกรวิจัย

ดังนั้น การวิจัยบนฐานคิดแบบปฏิฐานนิยม จึงมีเป้าหมายอยู่ที่การวิจัยเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีหลัก (Grand theory) ที่มีอยู่แล้ว มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรต่างๆ และเพื่อบรรลุเป้าหมายของการวิจัยแล้วจะนำไปสู่การพัฒนาความรู้ที่มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์สากลที่จะสามารถนำไปใช้ได้ทั่วไป (Generalization) การวิจัยที่อยู่บนฐานคิดแบบปฏิฐานนิยม ได้แก่ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงปริมาณ

กระบวนทัศน์ของการวิจัยบนแนวคิดแบบปรากฏการณ์นิยม

1. ธรรมชาติของความรู้ / ความจริง คือ ปรากฏการณ์นิยมเชื่อว่า ความจริงหรือความรู้ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น มิได้ดำรงอยู่เองอย่างอิสระ ความจริงจึงมีความหลากหลายมิได้เป็นสากลหรือเป็นความจริงเพียงหนึ่งเดียว แต่ขึ้นอยู่กับกรสร้างหรือการตีความของมนุษย์และบริบทที่แวดล้อม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับความรู้ / ความจริง คือ ปรากฏการณ์นิยมเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างความรู้/ความจริง ประสบการณ์ชีวิตเป็นสิ่งประกอบสร้างความรู้/ความจริงนั้นๆ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กัน ดังนั้นความรู้/ความจริงจึงมีความเป็นอัตวิสัย (Subjective) นักวิจัยกับสิ่งที่ถูกวิจัยต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน มีอิทธิพลต่อกันโดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้

3. วิธีการเข้าถึงความรู้ / ความจริง คือ ปรากฏการณ์นิยมเชื่อว่า ความรู้ / ความจริงมีหลากหลายและมีหลายระดับ ดังนั้นการเข้าถึงความรู้ / ความจริงจึงมีได้หลากหลายวิธี และมีความยืดหยุ่นแม้จะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าก็ยังสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทที่แวดล้อมได้ อีกทั้งนักวิจัยกับผู้ถูกวิจัยยังต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ การวิจัยบนฐานคิดแบบปรากฏการณ์นิยม ยังตั้งอยู่บนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม (Holistic) นั่นคือการมองว่าทุกอย่างมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน เราจึงไม่สามารถแยกวิจัยออกเป็นส่วนๆ ได้ อีกทั้งนักวิจัยก็ไม่สามารถแยกตัวเองให้เป็นอิสระจากการมีปฏิสัมพันธ์ได้ ฐานคิดและค่านิยมที่อยู่ในตัวนักวิจัยจึงมี

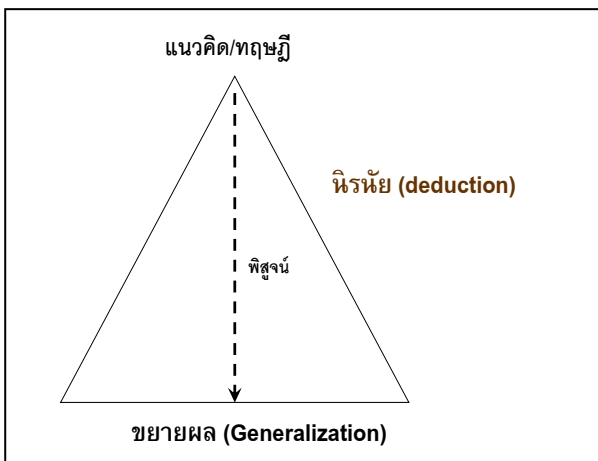
ผลต่อการวิจัย และการวิจัยบนแนวคิด ดนนี้ได้มุ่งเน้นไปที่ การทดสอบสมมติฐานหรือพิสูจน์ทฤษฎีหลัก หากมุ่งไปสู่ การอธิบายปรากฏการณ์ กระบวนการ และพฤติกรรม ของคนในสังคมหนึ่ง ๆ หรือเพื่อพัฒนาองค์ความรู้จาก ปรากฏการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นฐานคิดของการวิจัยเชิง คุณภาพที่จะได้กล่าวต่อไป

วิธีวิทยาของการสร้าง /แสวงหาความรู้ 2 แบบ บนความต่างของกระบวนการทัศน์

เมื่อเข้าใจต่อกระบวนการทัศน์ของการวิจัยที่มี แนวคิดต่างกัน สองแบบแล้ว จะทำให้เข้าใจถึง การ แสวงหาความรู้หรือการสร้างความรู้บนกระบวนการทัศน์ทั้ง สองว่าแตกต่างกันอย่างไร และนักวิจัยจะเลือกใช้วิธีวิทยา ของการวิจัยอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับฐานคิดของนักวิจัย นั้นๆ ซึ่งสามารถแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 2 แบบใหญ่ๆ ได้แก่

1. วิธีการแบบนिरนัย (Deductive approach)

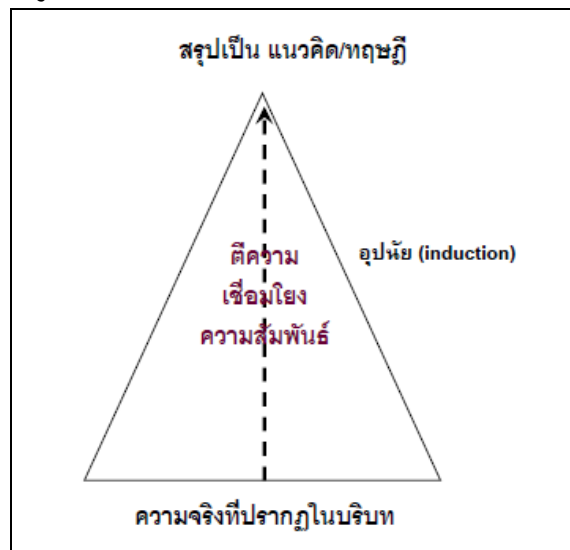
เป็นวิธีการหาความรู้ที่เริ่มจากทฤษฎีที่มีความครอบคลุมในวงกว้างและมีความเป็นนามธรรมสูง แล้วจึงนำไปสู่การตั้งสมมติฐานจากทฤษฎีนั้น ขั้นถัดไป จึงเป็นการหาข้อมูลจากสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าจะ ยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานนั้น ซึ่งจะนำไปสู่การ ตรวจสอบหรือการต่อยอดความรู้เดิม (หรือทฤษฎี) ที่ ดำรงอยู่แล้ว ข้อสรุปที่ได้จากวิธีการแบบนिरนัยเป็นการ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงส่วนใหญ่ไปหา ข้อเท็จจริงส่วนย่อย

วิธีการแสวงหาความรู้แบบนिरนัยเป็นรูปแบบ ของการทำวิจัยเชิงปริมาณ หรือ การวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่ง ยึดถือความเชื่อตามสำนักปฏิฐานนิยม ที่เน้นหลักการ วิธีการที่เป็นศาสตร์ เน้นความชัด เจนของข้อมูลเชิง ประจักษ์และเป็นเชิงปริมาณหรือตัวเลข รูปแบบของการ ทำวิจัยจะเริ่มจากความรู้ หรือแนวคิด /ทฤษฎีที่ดำรงอยู่ เพื่อนำไปสู่การตั้งสมมติฐานหรือกรอบแนวคิดทฤษฎี แล้วจึงลงมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาเพียง บางส่วนของประชากร เพื่อนำมาพิสูจน์สมมติฐานตาม กรอบแนวคิด/ทฤษฎี แล้วจึงนำผลที่ได้ไปสู่การวิเคราะห์ ประเมินผล และหาข้อสรุปเพื่อตอบคำถามการวิจัย

2. วิธีการแบบอุปนัย (Inductive approach)

เป็นวิธีการหาความรู้ที่เริ่มจากข้อเท็จจริงหรือ ปรากฏการณ์ที่ดำรงอยู่ แล้วนำไปสู่การสร้างรูปแบบหรือ แบบแผนคำอธิบาย เฉพาะจากข้อมูลนั้น เพื่อนำไปสู่การ ตั้งสมมติฐานชั่วคราว (Temporary hypothesis) จนเมื่อมี การยืนยันซ้ำๆ จึงยกระดับขึ้นไปเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่ จะครอบคลุมการอธิบายในวงกว้างออกไปได้ ซึ่งข้อสรุป ที่ได้จากวิธีการแบบอุปนัยเป็นการพิจารณาจาก ความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริง ส่วนย่อยไปหาข้อเท็จจริง ใหญ่

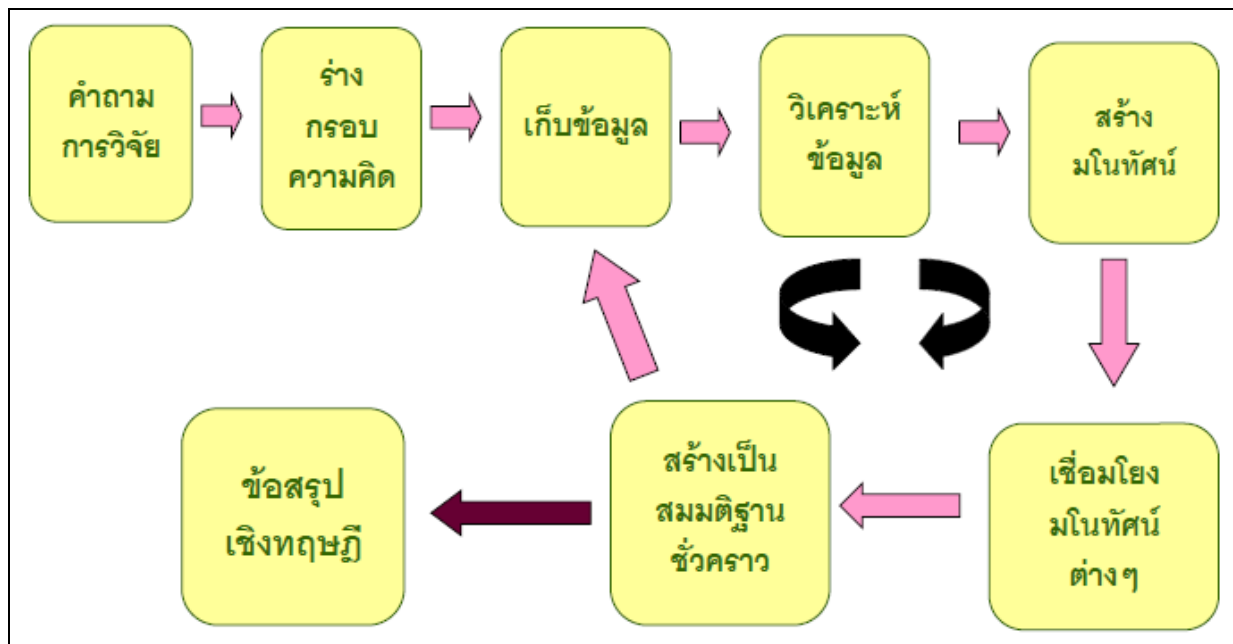

วิธีการแสวงหาความรู้แบบอุปนัยเป็น รูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดของ สำนักปรากฏการณ์นิยม เป็นการวิจัยที่เริ่มจากความ สนใจต่อปรากฏการณ์ย่อยๆ ที่มีความเฉพาะเจาะจง นำไปการสร้างกรอบแนวคิด และการหาข้อสรุปทั่วไปที่จะ

พิศมัย รัตนโรจน์สกุล
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558 (8-19)

นำไปอธิบายภาพใหญ่ของสังคมได้ หรือที่เรียกว่าเป็น การสรุปเป็นแนวคิด /ทฤษฎีจากปรากฏการณ์ที่มีความ

เป็นนามธรรมสูงขึ้นและนำไปสู่การอธิบายสถานการณ์ใน วงกว้างได้มากกว่าปรากฏการณ์ที่ถูกเลือกมาศึกษา

ภาพที่ 2 กระบวนการทำงานของการวิจัยเชิงคุณภาพ

กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

การทำงานของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่จะนำไปใช้กับโจทย์การวิจัยทางอาชีวศึกษา มีกระบวนการทำงานที่ไม่แตกต่างไปจากการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาวิชาอื่นๆ ขึ้นอยู่กับปัญหาการวิจัยและการเลือกวิธีวิจัยตามที่กล่าวแล้วข้างต้น สำหรับกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่จะนำไปใช้สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การตั้งคำถามการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบ หรือสร้างความรู้ เพื่ออธิบายสิ่งที่นักวิจัยสงสัยใคร่รู้ โดยคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพมักจะเป็นคำถามประเภทอย่างไร (HOW) และ/หรือ ทำไม (WHY)

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการร่างกรอบแนวคิด (Conceptual framework) ซึ่งเปรียบเสมือนแผนที่นำทางในการทำงานวิจัยในขั้นตอนของการเก็บข้อมูล แม้การวิจัยเชิงคุณภาพจะไม่ได้มุ่งสู่การพิสูจน์ทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว แต่การศึกษาแนวคิดทฤษฎีจะช่วยให้นักวิจัยมีแนวทางใน

การทำงานวิจัยในขั้นตอนถัดไปได้ชัดเจนขึ้น และที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพคือ กรอบแนวคิดที่สร้างขึ้นนั้นสามารถปรับเปลี่ยน หรือสลายลงและสร้างใหม่ ได้เมื่องานวิจัยได้ให้ความรู้ใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

3. กระบวนการเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งจะประกอบไปด้วย 1) การเลือกวิธีการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสังเกต (Observe) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group) 2) การออกแบบแนวคำถาม/แนวทางการสัมภาษณ์ 3) การเลือกผู้ให้ข้อมูล (Key informants) และ 4) การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล โดยนักวิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นนักวิจัยจึงควรเป็นผู้เก็บข้อมูลหลักเอง แต่สามารถหาผู้ช่วยเก็บข้อมูลมาร่วมด้วยได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเริ่มจากการจัดการข้อมูลในเชิงกายภาพ นำไปสู่การจัดการข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ ได้แก่ การถอดเทปคำสัมภาษณ์ การกำหนดรหัส (Open code) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล การแยกแยะ

ข้อมูล และการตีความข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์ชั่วคราว (Temporary Concept) การสร้างชุดมโนทัศน์ (Categories) การเชื่อมโยงชุดมโนทัศน์ต่างๆ นำไปสู่การสมมติฐานชั่วคราว (Temporary hypothesis) และนำไปสู่การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการเขียนเชิงบรรยาย เชิงวิเคราะห์ และเชิงวิพากษ์ อย่างลึกซึ้ง เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่วางไว้ในขั้นตอนแรก

5. การนำเสนอข้อสรุปจากการวิจัย และข้อสรุปเชิงทฤษฎี จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการตอบคำถามการวิจัย ในขั้นตอนสุดท้ายนักวิจัยควรจะได้ นำเสนอข้อสรุปจากการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยการตอบคำถามการวิจัยให้กระจ่างชัดเจน การนำเสนอกรอบแนวคิดใหม่ที่ได้ซึ่งเป็นส่วนของ การสลายกรอบแนวคิดเดิมในขั้นที่สองแล้วสร้างขึ้นใหม่จากการวิจัย การเสนอทฤษฎีชั่วคราวที่ได้มาจากการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีจากฐานราก การนำเสนอข้อเสนอเชิงทฤษฎี ข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย

การเลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในระดับต่างๆ สำหรับงานวิจัยของอาชีวศึกษา

การนำเอาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ในงานวิจัยของการอาชีวศึกษานั้น มีได้หลายระดับตั้งแต่การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพทั้งกระบวนการ ไปจนถึงการนำไปใช้เพียงบางส่วน เช่น ใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออภิปรายข้อมูลเชิงปริมาณ การใช้วิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยในรูปแบบอื่นๆ อาทิ การวิจัยกึ่งทดลอง ดังนั้นนักวิจัยที่ไม่ได้ทำงานวิจัยเชิงคุณภาพเต็มรูปแบบ ก็สามารถเลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในกรณีต่างๆ ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ใช้เพื่อศึกษานำร่อง (Pilot study) โดยศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเล็กๆ ที่จะช่วยให้ผู้วิจัยได้เข้าใจหัวข้อหรือปัญหาการวิจัยที่ต้องการศึกษามากขึ้น หรือรับรู้ต่อความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้คนที่เกี่ยวข้องในประเด็นนั้นๆ หรือเพื่อหาข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งจะนำไปสู่การอธิบายที่มาของปัญหา การกำหนดคำถามการวิจัย การนิยามศัพท์เฉพาะ และหรือขอบเขตของงานวิจัยให้ชัดเจนและมีความเป็นไปได้มาก

ขึ้น การเลือกใช้วิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษานำร่องก็ เพราะเป็นการเก็บข้อมูลจากคนจำนวนไม่มากและได้เก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การศึกษาความคิดเห็นเบื้องต้นของนักศึกษาต่อการเลือกเส้นทางสายอาชีพเมื่อจบการศึกษา การศึกษาความคิดเห็นหรือความเข้าใจของคนในองค์กรต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร (Re-engineering organization)

2. ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบริบทของสังคม เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ตีความและจัดทำเป็นตัวชี้วัด (ดัชนี) ต่างๆ ที่จะใช้ออกแบบแบบทดสอบที่จะนำไปเก็บข้อมูลเชิงปริมาณต่อไป เช่น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเส้นทางการเรียนของนักเรียนสายอาชีวะ การศึกษาคุณลักษณะของการเป็นผู้นำในภาวะวิกฤติขององค์กร

3. ใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำไปสู่การวางแผนการสัมภาษณ์ หรือการออกแบบแนวคำถามหรือแบบสอบถาม โดยการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาทำกลุ่มสนทนาเฉพาะ (Focus group) เพื่อระดมความคิดเห็น ให้คำแนะนำต่อการออกแบบการสัมภาษณ์ หรือนำเอาแนวคำถาม / แบบสอบถามที่ถูกออกแบบไว้แล้วมาให้ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้มีความเหมาะสมมากขึ้น เช่น การค้นหาองค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การสร้างความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

4. ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อนำไปสู่การสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน ซึ่งเรียกว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เช่น การวิจัยเพื่อการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาผลกระทบร่วมกันของคนในชุมชนหรือระหว่างชุมชนที่ใช้ทรัพยากร ธรรมชาติร่วมกันหรืออีกปัญหาการวิจัยหนึ่งที่เกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือทางศาสนา เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทย

พิศมัย รัตนโรจน์สกุล
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558 (8-19)

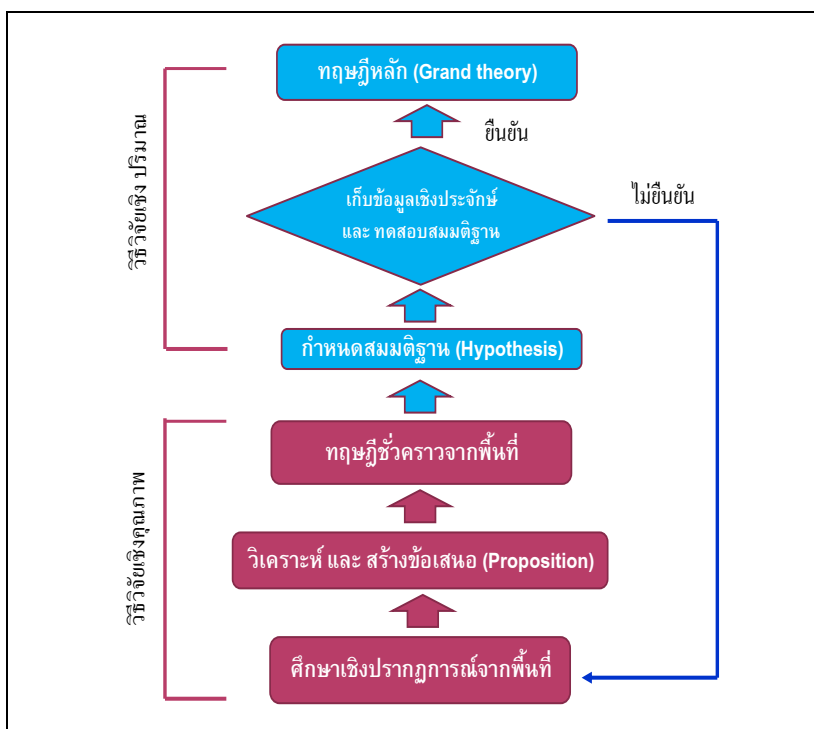
มีการใช้แรงงานต่างด้าวมากขึ้น ดังนั้นในหลายๆ โรงงาน จึงมีผู้ใช้ แรงงานที่มาจากหลากหลายชาติพันธุ์ หลายวัฒนธรรม การวิจัยเชิงคุณภาพสามารถนำไปใช้เพื่อ ค้นหาความคิดเบื้องหลังของความขัดแย้งต่างๆ และใช้ กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความร่วมมือกันในกลุ่มแรงงาน เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าวได้

ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของวิธีวิทยาแบบดั้งเดิม หรือเพื่อให้ได้คำอธิบายที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ ความน่าเชื่อถือมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งการวิจัยแบบ ผสมผสานที่นำเอาวิธีวิทยาของการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ ก็มีได้หลายระดับเช่นกัน หากจะเลือกนำมากล่าวถึงใน บทความนี้ในบางรูปแบบที่จะสามารถปรับใช้กับงานวิจัย ทางอาชีวศึกษา ได้แก่

การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในกระบวนการวิจัย แบบผสมผสาน

ในแวดวงของการอาชีวศึกษาหรือการทำงาน วิจัยในภาคอุตสาหกรรม อาจมีความคุ้นเคยของการ ทำงานวิจัยเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงทดลองเป็น ส่วนมาก การนำเอาวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าไปบูรณา การร่วมด้วยหรือที่เรียกว่าการทำงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed research method) ก็จะทำให้งานวิจัยมี คำอธิบายเชิงลึกมากขึ้น สามารถบอกเหตุผลหรือความ คิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องของกับผลการวิจัยที่เกิดขึ้นได้มากกว่า การวิจัยเชิงปริมาณ การทำงานวิจัยแบบผสมผสานจึง

1. การผสมผสานงานวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเต็มกระบวนการ เพื่อนำไปสู่การหาข้อค้นพบหรือทฤษฎีชั่วคราว (Temporary theory) จากพื้นที่หรือจากกรณีศึกษา (Case study) ก่อน แล้วจึง นำเอาข้อค้นพบชั่วคราวนั้นไปสู่การกำหนดสมมติฐาน และทำการพิสูจน์ในเชิงปริมาณหรือสร้างเป็นโมเดลเพื่อ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน ประชากรขนาดใหญ่ เพื่อนำไปสู่การสร้างทฤษฎีหลัก หรือโมเดลที่พัฒนาไปได้อย่างทั่วไปได้ (Generalization) (ดังภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างรูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสาน ที่เริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อสรุปชั่วคราว แล้วนำไปสู่การพิสูจน์เชิงทฤษฎีด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ

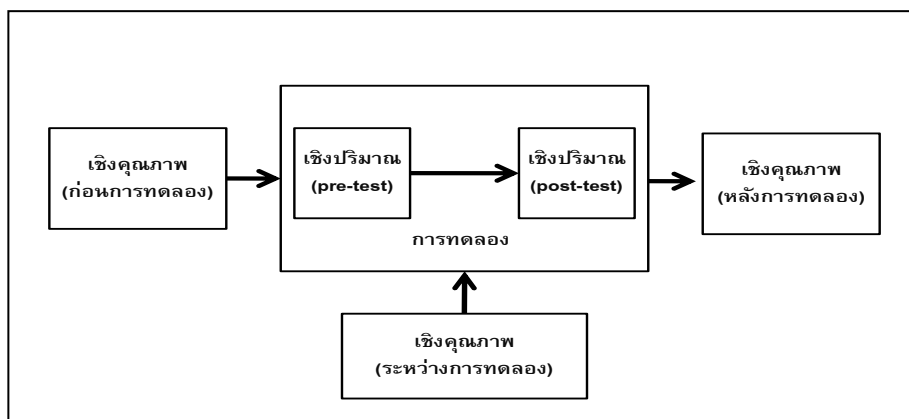
พิศมัย รัตนโรจน์สกุล

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558 (8-19)

ตัวอย่างของการทำงานวิจัยแบบนี้ในสายอาชีพศึกษา เช่น การวิจัยกรณีศึกษาของโรงงานอุตสาหกรรมต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการรักษาสิ่งแวดล้อมจากความร่วมมือกันของบุคลากรในโรงงาน ซึ่งเราสามารถทำการวิจัยเชิงคุณภาพในส่วนแรกของกระบวนการวิจัย เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ความคิดเห็น สัมภาษณ์และศึกษากระบวนการทำงาน กระบวนการมีส่วนร่วมต่างๆ จากบุคลากรในแต่ละระดับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปวิเคราะห์และจัดทำข้อสรุปเชิงมโนทัศน์ และการพัฒนารูปแบบ (model) ของการมีส่วนร่วมและการกำหนดกระบวนการทำงานของโรงงานต้นแบบ ในขั้นตอนต่อไปอาจจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงทดลองก็ได้ เช่น การนำเอาแบบที่สรุปได้จากโรงงานต้นแบบ ไปปรับใช้ในโรงงานอื่นๆ ที่มีความ

ต้องการจะพัฒนาในเรื่องเดียวกันนี้ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้ตามบริบทของโรงงานนั้น หากสามารถนำไปทดลองใช้ได้หลายๆ แห่ง ก็จะสามารถพัฒนารูปแบบที่ได้ออกมาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีต่อไปได้

2. การผสมผสานในระดับของการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงทดลอง เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้อภิปรายผลของการวิจัยเชิงทดลองหรือข้อมูลเชิงสถิติที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น ใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระหว่างกระบวนการทดลอง หรือหลังการทดลองเพื่ออภิปรายผลที่เกิดขึ้นให้ลึกซึ้งมากขึ้น (ดังภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 การวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้วิจัยเชิงคุณภาพสอดแทรกอยู่ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Embedded experimental model)

ตัวอย่างของการวิจัยแบบนี้ที่จะนำไปใช้ในสายการอาชีพศึกษา เช่น การทดลองระบบการทำงานหรือโครงการต่างๆ ที่ถูกคิดขึ้น และในระหว่างการทดลองระบบการทำงานหรือโครงการนั้นๆ มีการเก็บข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็น การตั้งข้อสังเกต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการทดลอง เพื่อให้ได้คำอธิบายต่อผลที่เกิดขึ้น อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนอาชีวะในการจัดเข้าค่ายร่วมกัน เราสามารถเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้ตั้งแต่ก่อนเข้าค่าย ในระหว่างอยู่ในค่าย

และหลังจากกลับสู่สังคมแล้ว ว่าผลที่เกิดขึ้นภายในความรู้สึกนึกคิดต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเป็นอย่างไรบ้าง

ประเภทของการวิจัยเชิงคุณภาพกับโจทย์วิจัยทางการอาชีวศึกษา

นอกจากกระบวนการของนักวิจัยที่ส่งผลต่อการเลือกวิถีวิทยาของการวิจัยแล้ว เป้าหมายและปัญหาการวิจัย ก็เป็นส่วนสำคัญที่นักวิจัยจะใช้เพื่อเลือกวิถีวิจัยให้เหมาะสมในการหาคำตอบและไปให้ถึงเป้าหมายของ

การวิจัยนั้นๆ ซึ่ง การวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการวิจัยที่หลากหลายวิธี แต่ละวิธีมีความเหมาะสมกับการค้นหาความรู้/ความจริงที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปรากฏการณ์

(Phenomenological approach) เป็นวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับการทำความเข้าใจต่อความหมายของปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น หรือ ประสบการณ์ชีวิตของผู้คนที่ดำเนินไปในสภาวะการณ์หนึ่งๆ เพื่อทำความเข้าใจต่อโลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังการกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น การค้นหาความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่นักเรียนช่างกลมีต่อตราสัญลักษณ์ของสถาบัน กลไกการใช้อำนาจผ่านระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง (อาวุโส) การสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับนักเรียนอาชีวศึกษาที่ทำงานจิตอาสา

2. การวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีจากฐานราก

(Grounded theory research approach) เป็นวิธีวิจัยที่เน้นการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือปรากฏการณ์ในสังคมหนึ่งๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อค้นพบ (property) หรือ มโนทัศน์ (concept) หรือทฤษฎีชั่วคราวที่มาจากพื้นที่หรือชุมชนโดยตรงจึงเรียกว่าทฤษฎีจากฐานราก โดยการวิจัยนี้จะให้ความสนใจต่อกระบวนการเกิดขึ้นของแนวคิดอย่างเป็นขั้นตอน มีการศึกษาย้อนกลับไปในอดีตและพัฒนาการจนถึงปัจจุบัน เช่น กระบวนการสร้างตลาดน้ำเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ กระบวนการสร้างอำนาจต่อรองของแรงงานต่างด้าวกับนายจ้างที่เกิดขึ้นในกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ต้องอาศัยแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของสินค้า OTOP ที่พัฒนาไปเป็นสินค้าส่งออก

3. การวิจัยจากอัตชีวประวัติหรือเรื่องเล่า

(Autobiography / Narrative research approach) เน้นการศึกษาผ่านประสบการณ์ชีวิตของผู้คนที่เรียกว่าคนเล็กคนน้อยในสังคม เพื่อให้เห็นการสร้างตัวตน การเห็นคุณค่า เรื่องราวที่ผ่านมาในชีวิตของผู้คนที่ผ่านวิกฤติต่างๆ และสิ่งสมเป็นประสบการณ์เพื่อ ถ่ายทอดเรื่องราวเป็นตัวอย่างให้กับคนอื่น ๆ เช่น การสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของนักเรียนสายอาชีวศึกษา การศึกษาประสบการณ์ชีวิตของผู้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพต่างๆ

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

(Participation and Action research = PAR) เป็นการวิจัยที่มุ่งการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบ วิธีการแก้ปัญหา การพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง โดยมีการลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงานอย่างแท้จริง เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอาชีพให้กับคนไร้ที่พึ่งพา

5. การวิจัยรายกรณี (Case study approach)

เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาเป็นกรณีเฉพาะที่นักวิจัยให้ความสำคัญ หรือมีความสนใจที่ต้องการศึกษาอย่างลุ่มลึก หรืออาจเป็นกรณีศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงที่ไม่สามารถอธิบายด้วยทฤษฎีกระแสหลักทั่วไปได้ หรือยังไม่มีความทฤษฎี/แนวคิดใดให้คำอธิบายต่อกรณีศึกษานั้นๆ ได้ชัดเจน เช่น การศึกษาวิจัยการดำรงสถานภาพของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียนอาชีวศึกษา การศึกษาวิจัยการรวมตัวเป็นสหภาพแรงงานของคนงานในนิคมอุตสาหกรรม

บทสรุป

แม้การอาชีวศึกษาจะมีฐานคิดอยู่บน กระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยม ด้วยศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากความรู้แบบวิทยาศาสตร์เป็นหลัก หากการเคลื่อนตัวของสังคมทำให้การอาชีวศึกษามีการประยุกต์ใช้ศาสตร์ไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม เป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ สังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อสร้างความเข้าใจและเข้าถึงความคิด ความเชื่อของผู้คน การให้ความหมายต่อวัตถุ การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางสังคม ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมไปถึงกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการเข้าถึงความรู้ต่างๆ ในสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และสังคมขนาดใหญ่ นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ และนิสิตนักศึกษาในสายการอาชีวศึกษาสามารถนำเอาการวิจัยเชิงคุณภาพไปปรับใช้เพื่อสร้างประโยชน์ในแวดวงการศึกษและการทำงานของสายอาชีพ เพื่อการบูรณาการศาสตร์ของอาชีวศึกษากับการเข้าใจสังคมและผู้คนได้อย่างลึกซึ้งและ

พิศมัย รัตนโรจน์สกุล

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558 (8-19)

รอบด้านมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ อย่างเต็มรูปแบบ หรือการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผสมผสานไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ และ / หรือการวิจัย เชิงทดลอง ดึงโจทย์วิจัยข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้ว หาก จะมีข้อจำกัดอยู่บ้างสำหรับผู้ไม่คุ้นเคยกับวิธีวิทยาของ การวิจัยเชิงคุณภาพในสายการอาชีวศึกษาอาจอยู่ที่การ สร้างความเชื่อมั่นต่อข้อมูลเชิงลึกที่เกิดจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลเพียงไม่กี่คน ซึ่งไม่สามารถนำจำนวนการเก็บ ข้อมูลไปเทียบเคียงกับการวิจัยเชิงปริมาณได้เลย หาก การเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมและสามารถให้ข้อมูลให้ อย่างลึกซึ้ง มีความน่าเชื่อถือ และการวิเคราะห์ข้อมูล อย่างรอบด้านและมีความเข้าใจ การนำเสนอการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยฐานคิดของนักวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ บนแนวคิดทฤษฎีที่สอดคล้องกับงานวิจัย และการสร้าง องค์ความรู้ใหม่ๆ ในแวดวงวิชาการทางอาชีวศึกษาด้วย งานวิจัยเชิงคุณภาพ ก็จะช่วยให้งานวิจัยเชิงคุณภาพใน สายของการอาชีวศึกษาได้รับการยอมรับและนำไปใช้ อย่างหลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

- ชาย โพรสิตา . 2547. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ . 2553. *10 ขั้นตอนง่ายๆ วิจัยเชิงคุณภาพ (เคล็ดวิชาจากสามัญสู่ขั้นเทพ)*. นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- พริตจ็อง คอปร้า . 2550. *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ*. (พระเจ้า ประชา ปสนุทมโม และคณะ , ผู้แปล). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- เบญจจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงค์ และ กาญจนา ตั้งชลทิพย์ . 2552. *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัตนะ บัวสนธ์ . 2556. *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณดี สุทธินรากร . 2556. *การวิจัยเชิงคุณภาพ : การวิจัยในกระบวนทัศน์ทางเลือก*. กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.

วรรณดี สุทธินรากร . 2556. *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การวิจัยเพื่อเสรีภาพและการสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.

ศิริพร จิรวินท์กุล . 2553. *การวิจัยเชิงคุณภาพด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

ศิริพร จิรวินท์กุล . 2555. *การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล : ระเบียบวิธีวิจัยและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

Guba, E.G. 1990. *Paradigm Dialog*. London : Sage Publications.

Jane Mills and Melanie Birks. 2014. *Qualitative Methodology: A Practical Guide*. London: Sage Publications.

Kuhn, T.S. 1970. *The Structure of Scientific Revolutions*. (Second Edition). Chicago: The University of Chicago Press.

Lincoln, Y.S. and Guba, E.G. 1985. *Naturalistic inquiry*. CA: Sage Publications.

Svend Brinkmann. 2012. *Qualitative Inquiry in Everyday Life*. London: Sage Publications.